

MOTYW ZJAWISK PRZYRODNICZYCH W MALARSTWIE

IMPRESJONIŚCI – MALARZE PRZYRODY

Autor: mgr Arleta Janiak

Przyroda od wieków jest przedmiotem natchnienia artystów. Obrazy przedstawiające pejzaże zachwycają, a także umożliwiają nam podziwianie miejsc i zjawisk, których inaczej być może nigdy nie ujrzelibyśmy, albo przeszlibyśmy obok nie dostrzegając ich piękna. Malarzy fascynuje natura i rola światła w obserwacji oraz portretowaniu świata. To krajobraz i zjawiska przyrody odgrywają najważniejszą rolę w przedstawianych przez nich obrazach. Widać tu nakierowanie uwagi na motywy morza, nieba, wybrzeży. Morze na przykład występuje w różnych odsłonach, czasem jest to spokojny pejzaż przywodzący na myśl bezmiar przestrzeni kontemplacji, czasem zaś groźny żywioł, który staje się przyczyną katastrofy. Dzięki nim możemy odwiedzać górskie szczyty, urocze doliny, gęste puszcze, spacerować brzegiem morza czy przeglądać się w gładkiej tafli jeziora. Ukazują nam się wschody i zachody słońca, owiewa nas wiatr, którego szum tak wyraźnie słyszymy, zachwyca się zwiewnością i lekkością mgły. Czasem przyroda jest groźna i napawa nas lękiem; jak łatwo poczuć się zagubionym w mrocznym lesie, w gęstej, wieczornej mgle, na wzburzonym morzu...

Piękno obrazów przyrody bardzo często pozostaje niezauważalne, a krajobraz, potraktowany jako tło. Zdarza się jednak, że przyroda jest sama w sobie tematem dzieła. Wówczas przedstawiona zostaje z pełnym kunsztem, na jaki stać artystę.

Właśnie w twórczości impresjonistów przyroda odgrywała pierwszoplanową rolę. Najbardziej charakterystyczną cechą malarstwa impresjonistycznego jest próba uchwycenia zmysłowych, ulotnych momentów. Ten nurt malarski skupia się na kolorowej powierzchowności, nastroju, oświetlenia czy kąta widzenia. Codziennosc staje się jednym z głównych tematów z tego względu twórcy impresjonistyczni często przedstawiali w swoich obrazach wizję natury.

Impresjonizm jest to nurt w sztuce, głównie w malarstwie. Powstał około 1870 roku i trwał do początków wieku XX. Pojawił się we Francji, a jego rodowód jest związany z opozycją młodych malarzy wobec realizmu i akademizmu, które wówczas oficjalnie panowały w sztuce. Genezę nazwy można tłumaczyć dwojako: od słowa impresja, czyli wrażenie – malarze impresjoniści starali się bowiem uchwycić ulotną grę światła i kolorów. Technika typowa dla impresjonizmu, polegała na nakładaniu obok siebie plam czystego koloru tak iż z pewnej odległości zlewają się one tworząc barwy uzupełniające. Cienie namalowane są za pomocą zmieszanych żywych kolorów.

Nazwę nurtu łączy się jednak zazwyczaj ze słynnym płótnem Moneta *Impresja. Wschód słońca*.

Na obrazie kontury dźwigów portowych są ledwie widoczne, a sylwetki rybackich łodzi wyływających na poranny połów zaznaczone są ciemnymi, gęstymi plamami nie pozwalającymi rozróżnić

Zdjęcie nr 1, źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Impresja,_wsch%C3%B3d_s%C5%82o%C5%84ca

szczegółów. Istotą tego obrazu jest ukazanie światła wschodzącego słońca, pomarańczowej kuli odbijającej się mieniącymi kolorami na pomarszczonych falami wodach portu.

Zanim powstał impresjonizm, dominującym nurtem w sztuce był realizm i akademizm. Realisci malowali rzeczywistość bez upiększeń, portretowali ludzi ubogich, kolor nakładali pełnymi, agresywnymi pociągnięciami pędzla, na przykład Gustave Courbet.

Z drugiej strony pod patronatem Szkoły Sztuk Pięknych w Paryżu kwitło malarstwo akademickie, podporządkowane sztywnym i tradycyjnym metodom nauczania. Szkoła miała kształcić malarzy, którzy tworzyłiby dzieła odpowiadające państwowym i religijnym instytucjom – o treści religijnej, mitologicznej lub historycznej.

Wielu młodych malarzy, jak Degas, Monet i Renoir zapoczątkowali oryginalne malarstwo, które opuściło atelier i wyszło w plener, aby ukazywać zmienność przyrody

w różnych porach dnia i w różnym oświetleniu.

W 1863 roku na wystawę w Pałacu Techniki zgłoszono setki obrazów, z których bardzo wiele akademicka komisja odrzuciła. Wówczas Napoleon III, obejrzawszy te obrazy, nakazał zorganizowanie osobnej ekspozycji. Nazwaną ją Salonem Odrzuconych. W Salonie znalazło się słynne później płótno Maneta *Śniadanie na trawie*. Nowy kierunek, do którego tradycyjni krytycy odnosili się bardzo niechętnie, zyskał wkrótce szerokie grono widzów.

Zasadnicze nowatorstwo impresjonistów polega na tym, że dążyli oni do oddania

w obrazie chwilowego wrażenia, powstałego w zetknięciu z rzeczywistością. Rzeczywistość bowiem nie jest stała, ale nieustannie się zmienia pod wpływem światła słonecznego, zjawisk atmosferycznych i ruchu. Impresjonizm był zwieńczeniem rozwijającego się w malarstwie europejskim przez długie lata nurtu kolorystycznego. Ostatecznie technika impresjonistyczna powstała w wyniku wnikliwych obserwacji zależności barwy od światła i atmosfery. Impresjoniści dążyli do subiektywnego uchwycenia i oddania ustawicznie zmiennych, ulotnych i zależnych od pory dnia scen i motywów. Obraz budowali wyłącznie kolorem i światłem, kładąc nacisk na ich wzajemne zależności. Posługiwali się krótkimi pociągnięciami pędzla, rozszczepiając barwną plamę na drobne plamki, co pozwalało osiągnąć efekt wibracji światła – pointylyzm. Impresjoniści zmienili więc zupełnie dotychczasowy sposób postrzegania i malowania. Dla impresjonisty głównym tematem było światło, a postać, budynek lub pejzaż, stawa-

ty się jedynie pretekstem do wydobycia różnych rodzajów oświetlenia.

Podejście takie jest widoczne u Moneta przedstawiający lilie wodne. Monet tak wyjaśniał posłannictwo malarza: powinien on nie tylko odtworzyć przedmiot na płótnie, ale też pokazać nieustannie zachodzące w nim zmiany.

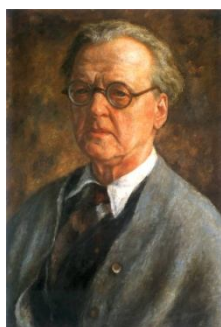
Dla techniki impresjonistycznej wielkie znaczenie miała fascynacja sztuką japońską, a zwłaszcza drzeworytami. Impresjoniści zachwycali się swobodą kompozycji, perspektywą, ostrymi, czystymi barwami i brakiem zbytecznych szczegółów. Wielki znaczenie odegrała też dla twórców tego nurtu rozwijająca się wówczas fotografia. Dzięki niej mogli analizować ruch, uchwycić przelotne mo-

menty, a przede wszystkim zbierać i przechowywać wrażenia. Zwłaszcza Edgar Degas fotografował objekty w ruchu, a następnie na ich podstawie malował obrazy.

Ulubionym tematem impresjonistów była oczywiście natura. Według artystów przyrody nie należało upiększać i przekształcać, ale szanować głos przyrody, i akceptować ją taką, jaka jest. Wiele obrazów impresjonistycznych powstawało błyskawicznie, krótkimi, gwałtownymi pociągnięciami pędzla; były pełne świetlistych wibracji. Malarzy fascynowały takie tematy jak niebo, na przykład obraz Pissarra *Wschód słońca w lutym*, czy śnieg – obraz Moneta *Sroka*.

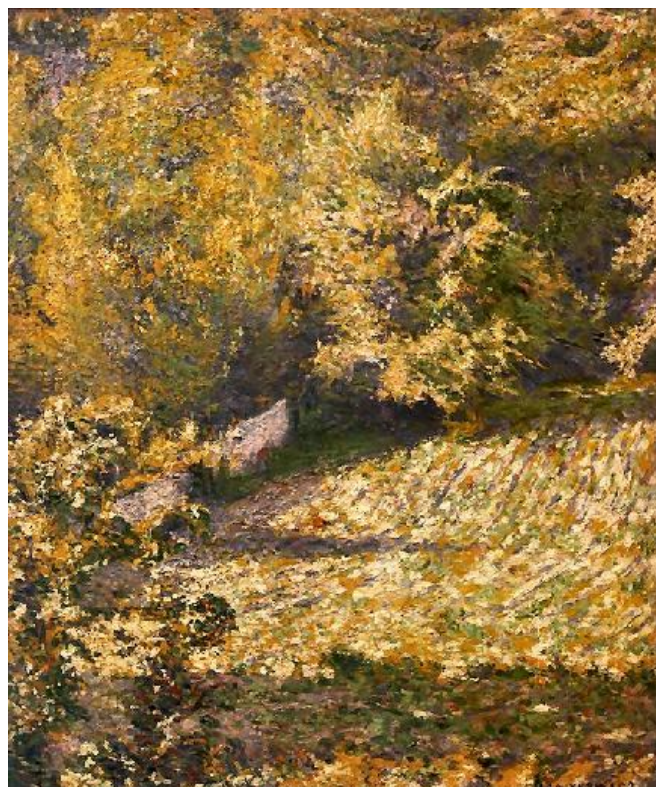
SYLWETKI MISTRZÓW IMPRESJONIZMU W POLSCE I NA ŚWIECIE

Józef Pankiewicz (1866-1940)

Zdjęcie nr 2, źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Pankiewicz

Malował nasycone światłem pejzaże, które były oparte na kontrastach tonów ciepłych i zimnych. Jego obraz pt. „Lato” przedstawia widok leśnej gęstwiny. Malowany za pomocą delikatnych dotknięć pędzla, przypomina różnobarwny kobierzec, w którym zacierają się całkowicie kształty rzeczy, a całość utrzymana jest w nastroju upalnego, sierpniowego dnia.

Zdjęcie nr 2, źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Pankiewicz

Władysław Podkowiński (1866-1895)

Zdjęcie nr 4, źródło:

http://pl.wikipedia.org/wiki/W%C5%82adys%C5%82aw_Podkowi%C5%84s

Przykładem impresjonistycznego potraktowania przyrody w malarstwie polskim końca XIX wieku jest znany obraz Władysława Podkowińskiego „W ogrodzie”.

Oddaje on wrażenie gry światła słonecznego, dzięki zestawieniu kontrastowo barwnych plam o zatartych konturach. Obraz Podkowińskiego

Zdjęcie nr 5, źródło: <http://movable.blox.pl/2008/05/Noc-Muzeow-Katowice.html>

przedstawia letni pejzaż w słoneczny dzień. Światło przenika przez gałęzie drzew nadając obrazowi dynamiczną mglistość. Plamki słońca rozsiane na trawnikach i ogrodowej ścieżce sprawiają, że kontury rozplývają się. Dzięki grze światła i cieni pień drzewa, znajdujący się na pierwszym planie, zdaje się drżeć.

Édouard Manet (1832-1883)

Zdjęcie nr 6, źródło: <http://malarstwo.awardspace.info/galeria7a82.php>

Wykorzystywał technikę realistów, ale był niezwykle popularny wśród impresjonistów, choć nigdy nie należał do ich grupy. Malował w plenerze, swobodnie i spontanicznie. Jego słynny obraz

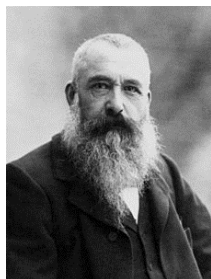

Zdjęcie nr 7, źródło: <http://woochuck.flog.pl/wpis/1350290/edouard-manet-sniadanie-na-trawie-zuraw-grus-grus>

Śniadanie na trawie wywołał skandal artystyczny i obyczajowy. Przykładem postrzegania przyrody przez malarza, jest obraz *Śniadanie na trawie - żuraw*.

Claude Monet (1840-1926)

Zdjęcie nr 8, źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/Claude_Monet

Studiował w Akademii Szwajcarskiej, z upodobaniem uprawiał malarstwo plenerowe, wprowadził też nowy kierunek do Londynu. Kochał otwarte przestrzenie, słoneczne pejzaże, starał się uchwycić zmiany oświetlenia i różnorodną kolorystykę portretowanych przedmiotów. Był nazywa-

Zdjęcie nr 9, źródło: http://www.plakaty-i-reprodukcje.pl/obrazy/claude-monet?next_page=2

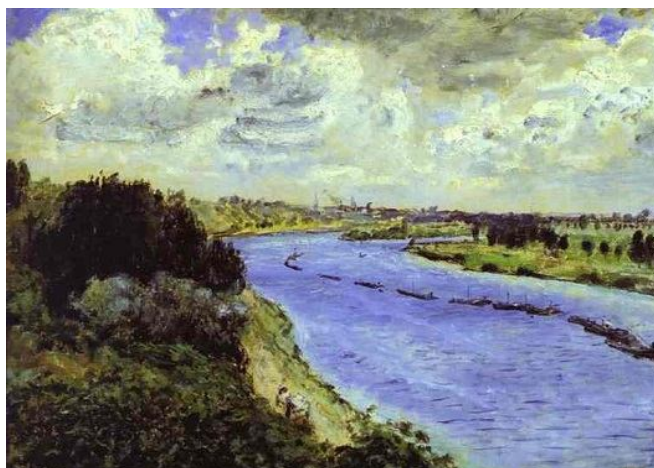
ny „najbardziej impresjonistycznym z impresjonistów”. Jeden z jego najslynniejszych obrazów to *Stogi siana*, namalowane gęstymi kolorowymi plamami, błękitu, bieli, różnymi odcieniami czerwieni i fioleto.

Auguste Renoir (1841-1919)

Zdjęcie nr 10, źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Auguste_Renoir

Brał udział w wielu wystawach impresjonistów, jego ulubionym tematem było życie Paryża, scenki rodzajowe. Stosując refleksy i cienie, otrzymywał ruch postaci w tle. Uprawiał też malarstwo por-

Zdjęcie nr 11, źródło: <http://www.wikipaintings.org/en/pierre-auguste-renoir/barges-on-the-seine-187>

tretowe. Cierpiąc na reumatyzm, w późnym wieku malował, przywiązując pędzel do rąk. Jego słynne obrazy to m. in. *Moulin de la Gallette*, *Barki na Sekwanie*.

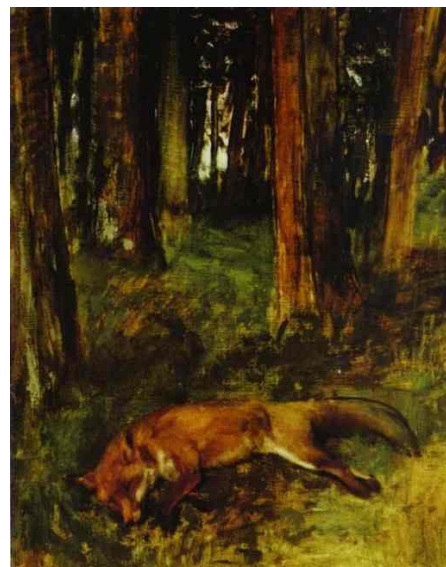

Edgar Degas (1834-1917)

Zdjęcie nr 12, źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/Edgar_Degas

Mistrz precyzyjnego rysunku, kończył swoje obrazy w pracowni, był urzeczony fotografią. Z lubością malował teatr, balet, sylwetki tancerek i przyrodę.

Zdjęcie nr 13, źródło: <http://www.wikipaintings.org/en/edgar-degas/dead-fox-lying-in-the-undergrowth-1865>

Camille Pissarro (1830-1903)

Zdjęcie nr 14, źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Camille_Pissarro

Z upodobaniem malował przyrodę, na przykład las. Rozjaśnił paletę, rezygnując z czerni i brązów. Był mistrzem kompozycji, nazywano go ojcem ruchu impresjonistycznego. Jeden ze słynniejszych obrazów to *Wschód słońca w lutym*.

Człowiek został stworzony, by współistnieć z naturą. Przyroda nie potrzebuje do życia ludzi, lecz my potrzebujemy jej. To natura była, jest i będzie główną inspiracją dla artystów oraz zwykłych ludzi szukających ukojenia.

Zdjęcie nr 11, źródło: <http://www.wikipaintings.org/en/pierre-auguste-renoir/barges-on-the-seine-187>

Świat widziany oczami malarzy impresjonizmu pozwalał dojrzeć najdelikatniejsze obrazy i dźwięki. Dzięki tym dziełom możemy podglądać i „przeżywać” piękno otaczającej nas przyrody. Zastosowane przez malarzy „malowanie słońcem” ukazało wrażliwość twórców, a przede wszystkim pokazało, że impresjonistyczne obrazy wyrażały nie tylko zachwyt nad przyrodą, ale także jej potęgę i urok.

BIBLIOGRAFIA

1. Ałpatow Michał W.: Historia sztuki. 4. Sztuka XVIII i XIX wieku. Wyd. 4. Warszawa: Arkady, 1982. ISBN 83-213-3125-4. Impresjonizm s. 120- 147
2. Joanna Guze: Impresjoniści, Wiedza Powszechna, Warszawa, wyd. 4 1986, ISBN 8321404960
3. Hohensee-Ciszewska Helena: ABC twórców plastyki: sztuka europejska. Warszawa:
4. WSiP, 1992. ISBN 83-02-04713-9. Impresjonizm. Neoimpresjonizm. Postimpresjonizm. s. 138- 139
5. 4. Kępiński Zdzisław: Impresjonizm. Wyd. 3. Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne
6. i Filmowe, 1982. ISBN 83-221-0205-4
7. Kubaszewska Hanna: Realizm XIX wieku. Impresjonizm. W: Dzieje sztuki powszechnej. Pod red. Bożeny Kowalskiej. Warszawa: WSiP, 1986. ISBN 83-02-01918-6. s. 225- 248

SPIS ILUSTRACJI:

1. Zdjęcie nr 1:
http://pl.wikipedia.org/wiki/Impresja,_wsch%C3%B3d_s%C5%82o%C5%84ca
05.03.2014 godz. 14:39
2. Zdjęcie nr 2:
http://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Pankiewicz
14.03.2014 godz. 11:23
3. Zdjęcie nr 3:
<http://galeria.klp.pl/p-6799.html>
14.03.2014 godz. 11:22
4. Zdjęcie nr 4:
http://pl.wikipedia.org/wiki/W%C5%82adys%C5%82aw_Podkowi%C5%84ski
14.03.2014 godz. 11:20

5. Zdjęcie nr 5:
<http://movable.blox.pl/2008/05/Noc-Muzeow-Katowice.html>
14.03.2014 godz. 11:20
6. Zdjęcie nr 6:
<http://malarstwo.awardspace.info/galeria7a82.php>
05.03.2014 godz. 14:50
7. Zdjęcie nr 7:
<http://woochuck.flog.pl/wpis/1350290/edouard-manet-sniadanie-na-trawie--zuraw-grus-grus>
14.03.2014 godz. 11:17
8. Zdjęcie nr 8:
http://en.wikipedia.org/wiki/Claude_Monet
14.03.2014 godz. 11:16
9. Zdjęcie nr 9:
http://www.plakaty-i-reprodukcje.pl/obrazy/claude-monet?next_page=2
05.03.2014 godz. 14:58
10. Zdjęcie nr 10:
http://pl.wikipedia.org/wiki/Auguste_Renoir
05.03.2014 godz. 15:00
11. Zdjęcie nr 11:
<http://www.wikipaintings.org/en/pierre-auguste-renoir/barges-on-the-seine-1870>
06.03.2014 godz. 12:43
12. Zdjęcie nr 12:
http://en.wikipedia.org/wiki/Edgar_Degas
06.03.2014 godz. 12:46
13. Zdjęcie nr 13:
<http://www.wikipaintings.org/en/edgar-degas/dead-fox-lying-in-the-undergrowth-1865>
06.03.2014 godz. 12:48

14. Zdjęcie nr 14:

http://pl.wikipedia.org/wiki/Camille_Pissarro

06.03.2014 godz. 12:50

15. Zdjęcie nr 15:

http://www.classicartpaintings.com/random?g2_itemId=15497

06.03.2014 godz. 12:53

OPRACOWANIE ELEKTRONICZNO-GRAFICZNE: *inż. Jolanta Szczepaniak*